

M. T. B. COLLEGE, SURAT

Manuscripts Library

No. Ref.
Ser.

274

Title:

Jay amanyam

Late

274

याजुषांशु

:	Yajamanyam	:	Title
:	:	:	Author
:	:	:	Editor
:	Saka 1643	:	Year, Vols.
:	:	:	Publisher
274	:	M.E.	Remarks

9

श्रीगणेशायनमः॥ उक्तावाधानदिने प्रातरग्निहोत्रं कृत्वा केशरामश्रुतं मनसा निवाप
 पित्वासपत्नीकः स्नात्वा कृतनवनीताभ्यंजनः कृतं जनश्रैकविंशतिदभविंजलैः पवनं कुर्या
 त्। पत्नीकं त्विजश्वपवनादित्रयं कुर्यात्। सप्तभिर्मुखं संमृज्यात्। सप्तभिर्नीभिः सप्तभिर्गुल्फैः
 पिंजूलानि प्रोक्ष्योदङ्गिरस्याप उपस्तृष्य मंत्राचमनं कुर्यात्॥ आपो हिष्णमयो भवस्तानत्र
 जेदधातन। महे रणा य चक्षसे। प्रथमं प्राचय। यो वः शिवतमो रसस्तस्य भाजयते हनः। उर
 तीरिवमातरः। द्वितीयं। तस्मा अरंगमा भवो यस्य स्या यजिन्वथा। आपो जनयथा चनः। तत
 यं। व्याहृतिभिस्त्रिमुखं संमृज्यात्। भूः दक्षिणतः। भुवः उत्तरतः। स्वः अलोमकावोष्टो। शेषं स
 समाध्याततो मर्ज्जनं। दधिक्राव्यो अकारिषं जिह्वोरश्वस्य वाजिनः। सुरभि नो सुरवाकर
 त्रण आयूः पितारिषत्। आपो हिष्ण० ३॥ यन्निदिते विशो यथा प्रदेववरुणव्रतं। मिनीम
 सद्यविद्यवि॥ यत्किंचेदंवरुणदेव्यं जनेभिर्हंमनुष्याश्चरामसि। अचिन्तयन्नवधर्मा

पिपिममानस्तस्मादेनसोदेवरीरिषः॥ कितवासीयद्विरिपुर्नदी॥ वियद्वासासत्यमुतयन्नाविद्या॥
सर्वाताविध्यशिथिरेवदेवाथातेस्यामवरुणाप्रियासः॥ हिरण्यवर्णाः शुचयः पावकायास्तुजातः क
श्यपोयास्चिद्रक्षः॥ अग्नियागर्भदधिरेविरूपास्तानआपः शंस्योनाभवंतु॥ यासां राजावरुणा
यातिमध्ये सत्यान्ते अवपश्यन्जनानां॥ मधुश्रुतः शुचयोयाः पावकास्तान०॥ यासां देवा हिविष्णु
एवंतिभक्षया अंतरिक्षे बद्धा भवंति॥ याः पृथिवीपयसोदंति शुक्रास्तान०॥ यशिवेनमाचक्षुषाप
श्यतापः शिवियातनुवोपस्पृशतत्वं च मे॥ सर्वाः अग्नी॥ रक्षषदोक्तुवेवामयिवचे बिलमोजो निध
नं॥ पर्वमानः सुवर्जनः॥ पवित्रेण विचर्षणिः॥ यः पोता स पुनातु मा॥ पुनंतु मा देवजनाः॥ पुनंतु ममवो
धिया॥ पुनंतु विश्वं आयवः॥ जातवेदः पवित्रे वर॥ पवित्रेण पुनातु हि मा॥ शुक्लेण देवदीद्यत् अग्ने
कंचाकं॥ रतु॥ यत्ते पवित्रमर्चिषि॥ अग्ने विततमंतरा॥ ब्रह्मतेन पुनीमहे॥ उभाभ्यां देवसक्तिः
॥ पवित्रेण सवेन च॥ इदं ब्रह्म पुनीमहे॥ वैश्वदेवी पुनती देव्या गात्र॥ यस्यैष कीस्तनुवो वीतष्टयाः॥

२ तयामदंतःसधमाद्येषु वयं स्यामपतयोरयीणां वैश्वानरोरश्मिभिर्मपुनातु वातः प्राणेनेषि
 रोमयेतः। यावाद्येविदीपयसापयोभिः। कृतावरीयहियेमापुनीतां। बृहद्भिः सवितस्तभिः। वर्षि
 छेदेवमन्मभिः। अग्नेदक्षैः पुनाहिमा। येन देवा अपुनता येनापोदिव्यं कृताः। तेनोदिव्येन ब्रह्मणा। इ
 दं ब्रह्म पुनीमहे। यः पावमानीरध्ये सृष्टिभिः संभृतः रसः सर्वः स पूतमश्नाति। स्वदितमातरिश्चन
 पावमानीये अध्येति। ऋषिभिः संभृतः रसः। तस्मै सरस्वती दुहेक्षीरः सपिर्मधुदकं। पाव
 मानीः स्वस्वयनीः। सुदुघाहिपयस्वतीः। ऋषिभिः संभृतो रसः। ब्राह्मणेष्मन्तः हितः। पावमानी
 दिशंतुनः। इमं लोकमथो अमुं। कामात्समर्धयंतुनः। देवीर्देवैः समाभृताः। पावमानीः स्वस्वय
 नीः। सुदुघाहिघृतश्रुतः। ऋषिभिः संभृतो रसः। ब्राह्मणेष्मन्तः हितः। येन देवाः पवित्रेण॥
 आत्मानं पुनते सदा। तेन सह स्वधारिण। पावमानः पुनंतुमा। प्राजापत्यं पवित्रं। शतो व्याम
 णमयं। तेन ब्रह्मविदो वयं। पूतं ब्रह्म पुनीमहे। इदं सुनीती सह मापुनातु। सोमः स्वस्वा॥ २॥

ऋणः समीच्या। यमो राजा प्रमृणाभिः पुनातु। प्राजात वेदामोर्जयं स्यापुनातु॥ भर्भुवः सुवः॥
 कयानश्चित्रा भवद्वती सदा दधः सरवा। कयाशविषयावृता। कस्वी सत्योमदानामः। हि
 छोम सदधसः। दृढाचिदारुजेवसु। अभीषुणः सरवीनामविताजरितृणं। शतं भवास्पृति
 भिः। तरसमदीधावतिधारासुतस्याधसः। तरसमदीधावति। उस्वा वेदवसुनामर्तस्यदेव्ये
 सः। तरसो ध्वस्वयोः पुरुषं सौरा सह स्वाणि दयहे। तरसः॥ आययोस्त्रिंशतं तेना सह स्वाणि
 णि च दयहे। तरसः॥ भर्भुवः सुवः॥ इति प्रतिमंत्रं मार्जयित्वा वेदं करयोर्मध्येन प्रवेद्य
 आद्राह पत्यस्य प्राकृलेषु दर्भेष्वसीनो दभीन्धारयमाणः पवित्रपाणिः पन्था सह प्राणाना
 यम्य विष्णुं स्मत्वा जपति॥ ॐ याः पुरस्तात्प्रस्रवंत्युपरिष्ठा सर्वतश्चयाः॥ ताभी रश्मिपवि
 त्राभिः श्रद्धां यकृमार्भे। देवा गानु विदो गानु यहा पविदत। मनसस्पतिना देवेन वाता द्युः
 प्रयुज्यतां॥ अक्षरं हि। सत्येन वा द्यामि। आकृत्येत्वा कामा यवा समर्धत्वा पुरोदधे॥

३ अमृतत्वाय जीवसे। आकृतिमस्यावसे काममस्य समृद्धये। इन्द्रस्य युंजते धियः॥ आकृतिं देवीम
 नसः पुरोदधेय इत्यमाता सुहृवा मे अस्तु। यदि कामिमनसा सकामो विदेयमेन कृदयेति विष्टं।
 ॥ सर्वकामः श्रीपरमेश्वर श्रीसूर्य पौर्णमासे। न हविषायक्ष्ये। त्रिरुपांशु त्रिरुष्टेः॥ दर्शे च स
 र्वकाम आमावास्या न हविषायक्ष्ये। त्रिरुपांशु त्रिरुष्टेः॥ त्रिखित्तः प्रति। तन्मध्यतां तन्मे सम
 ध्यतां तन्मे संपद्यतां कामः॥ कृत्विजः। तत्र कृध्यतां तन्मे समृध्यतां तन्मे संपद्यतां कामः॥ यज्ञमानः।
 ॐ तथा। पौर्णमासः हविः॥ ब्रीहिमयः पुरोडाशो द्रव्यं। आज्यं च। अग्नीषोमा वाज्यभाग देवते।
 अग्निः॥ विष्णुः॥ अग्नीषोमो। इन्द्रवैद्यश्च प्रधानदेवताः॥ पंचप्रयाजास्त्रयोनुयाजाः सप्तप
 त्री संयाजाः॥ अष्टौ इति केचित्। अग्निः स्येक सूक्तवाकशं युवाकौ। इत्यादयो गदेवताः॥
 एवमात्मकेन सांगोपांगे। न कर्मणा श्वो यक्ष्ये। दर्शे। आमावास्या हविः॥ ब्रीहिमयः पुरोडा
 शो द्रव्यं। आज्यं च। अग्नीषोमा वाज्यभाग देवते। अग्निः विष्णुः। इन्द्राग्नी इति प्रधानदेवताः॥ ॥३॥

प्रयाजा इत्यादि श्वो यक्ष्य इत्यंतां सद्यस्काले पक्षे सद्यो यक्ष्य इत्यंते॥ ॥ अस्मिन् कर्मण्यध्वं कृत्वा
 महं हणे॥ अध्वर्युः पवनादिभिः संस्कृतां X पौर्णमास X वतोस्मिन् कर्म करिष्यामि। आचम्य वेद्यु
 क्त्वा योर्मध्ये न प्रक्षेपे मज्जमाना दुत्तरत उपविश्य जपात्। इडादेवदूर्म नुर्यज्ञनी बृहस्पतिरुक्ता मदा
 निराः सिषद्विष्टे देवाः सूक्तवाचः पृथिविमातर्मा माहिः सीर्मधमनिधिमधजो निधिमधक वस्या
 मिमधक वदिष्यामिमधमती देवेभ्यो वाचमुद्यासः॥ रक्षभूषण्यामनुष्येभ्यस्तं मा देवा अवंतु शो
 माये पितरो नुमदंतु। देवा गा नुविदो० प्रयुज्यतां। अध्वर्युर्यजमानो वृक्षी नन्वा दधाति। गार्हपत्य
 स्य पश्चात्पद्यासने पनो विश्यति स्वः सूक्ताः समिधोभ्या दधाति। ममाग्नेव चैविह वेष्टस्त्वव
 यं त्वेधा नास्तनु वपुषेम। मह्यं मे नतां प्रदिशे श्वतस्त्रस्त्वया ध्यक्षेण एतं नाजयेम। प्रथमं। म
 म देवा विहवे संतु सर्वे इन्द्रावतो मरुतो विष्णुरग्निः। ममां त रिक्षमुरुगो पमस्तु मह्यं वातः पव
 तां कामे अस्मिन्। द्वितीयं। मयि देवा इति विष्णुमायजतां मय्या च रितुमयि देव इति। न देव्या ह्य

४ तारावनिषंतपूर्वैरिष्टास्यामतनुवा सुवीराः ॥ तृतीयं ॥ एवं दक्षिणाग्रावर्ध्वं रूपविश्रुतिस्त्रिः
 । मध्यं यजं वृषमया निहव्या कृतिः सत्या मनसो मे अस्तु । एनो मानिगो कृतमश्नाहं विश्वे देवा
 सो अधिवो चता मे १ देवीः षष्ठं वरुणः कृणोत विश्वे देवा स इह वीरयध्व । माहात्महिप्रतया
 मातनूभिर्मरिधामद्विषते सो मरातनू । २ अग्निर्मुन्युप्रतिनुदुन्युरस्तादध्वो गोपाः पोरिपा
 हिनस्व । प्रत्यं चोयं तु निगुतः पुनस्ते मे वा चितं प्रबुधा विनेशत । अपरेण गार्हपत्यमा हवनीय
 मेत्यप्रत्यगुदकं प्रदक्षिण्य पूर्वव समिधोभ्या दधाति । धाता धातृणां भुवनस्य यस्य तर्हि देवः
 सवितारमभिमातिषाह । इमं यरुमरिवनो भाव हस्पतिर्देवाः पांतु यजमानं न्यथीत । उरुव्यवा
 नो महिषः शर्मथः सदस्मिन् हवंपुरुदूतः पुरुक्षो सनः प्रजायेह यश्च मृडयेदमानो रीरिषो मा
 परादाः । येन सपत्ना अपतेमं वं त्विंद्राग्निभ्यामववाधामहेतान् । वसवोरुद्रा आदित्या उप
 ऋत्युरा मोयं चेन्नारमधिरा जमक्रन् । समिधा भाधाय किंचित्सुरस्तातिष्ठन्निगदेह । अवा ॥ ४ ॥

चेभिंद्रममुतो हवामहे यो गो जिह्वं न जिह्वं जेधः । इमं नो यरुं विह्वे कष स्वास्य कुर्मो हरिवो मे दि
 नावा ॥ गार्हपत्यादीन्यरिसमुद्रपयुक्षवाग्नीनलं कुर्वते अध्वर्युर्जमानः पत्नी च । यजमानस्ति
 र्थेन निर्गत्याग्नेणा हवनीयं परीत्य स्वायतन उपविश्यति रः पवित्रमप आचामयति । पयस्वती रो
 धयः पयस्वदी रुधां पयः । अपां पयसो यत्पयस्तेन मामिंद्रसं स्तुज । द्विस्तुल्यं । शेषं समाप्या
 हवनीयं परिषिच्य समिध आदधाति । अग्ने ब्रतपते ब्रतं चरिष्यामि तच्छ्रेयंत मे राध्यतां स्वा
 हा । अग्नये ब्रतपतय इदं । वायो ब्रतपते ब्रतं चरिष्यामि तच्छ्रेयंत मे राध्यतां स्वाहा । वायवे
 ब्रतपतय इदं । आदित्य ब्रतपते ब्रतं चरिष्यामि तच्छ्रेयंत मे राध्यतां स्वाहा । आदित्याय ब्रत
 पतय इदं । ब्रतानां ब्रतपते ब्रतं चरिष्यामि तच्छ्रेयंत मे राध्यतां स्वाहा । ब्रतानां ब्रतपतय इदं
 । पुनः परिषिचति । अध्वर्युर्जघनेन गार्हपत्यं तिष्ठन् नसिदमादत्ते । देवस्य त्वा सवितुः प्रस
 वीभिर्नो वीरुभ्या पूज्या हस्ताभ्यामाददे । सव्येन धृत्वा दक्षिणेनाभिमंत्रयते । यरुस्य घोष

५ दसि। गार्हपत्ये प्रतितपति। प्रत्यक्षः रक्षः प्रत्यक्षः अरातयः। आहवनीये देशे गच्छति प्रथममा
 द्विषणां वादिषु मनुना कृता स्वध्यायवित्तं आवाहंनिकवयः पुस्तो देवेभ्यो नमः। वेदिम
 वेष्टते। इह वादिषु संदे। दर्भदेशे गत्वा प्रस्तरपयी प्रदेर्भमुष्टिपरिष्कृति। देवानां परिष्कृत
 मसि। असिदेनो ध्वमुन्माहृ। वर्षवृद्धमसि। असिदेनं दनद्वे निदधाति। दव्वो हिमीत्वा न्वेया
 त्रिर्वकपर्वते राध्यासं। आलिनाति। आलेनाते मारिषां अपउपसृश्या। लेदनमभि मन्त्राति। दे
 वं वाहिः शतवर्षा विरोह। आत्मानं प्रत्यभि मन्त्राति। सहस्रवल्पा विषयः रुहेम। अपउपसृश्या
 सर्वलित्वा प्रस्तरं चिक्रितं कृत्वा निदधाति। एषिष्याः संपृचः पाहि। अतः ऊर्ध्वं नृणां भवति। नृ
 न्यं च सप्तनवेकादशवात्तुना तिया वतापयी घ्नमन्यते। तनः संधि त्रय युक्तं प्रक्षिणामावे
 दितं द्विगुणं कृत्वा प्रदक्षिणवेष्टिषु लवंकरोति। तदुदगं निदधाति। आदित्यरास्ना
 क्रिभुल्वे दर्भमुष्टि निधायोपरि प्रक्षालं संभरति। सुसंभृतात्वा संभरामि। संनह्य ॥ ५ ॥

आदित्यरास्ने संनहं। यं धिकरोति। पूषावेयं विप्रश्नामि। पश्चात्वा गयमुपगृह्णति। सते मास्थान। उद्य
 कृति इह स्यत्वा वाङ्मया मुदीष्टे। नृणां शीर्षितं गे निधाय वाहिर्निधोदेति। नृहस्यते र्भः श्रीहिर
 मि। गार्हपत्यमेति। उर्वतरिक्षमन्त्रिह। उर्वतरिक्षमन्त्रिह। उर्व उत्तरेण गार्हपत्यमनधः साद
 यति। देवंगममसि। गुप्तं सादयति। तूलीपरिभोजनीयादी निलुनाति। दर्श। सकृदा कृत्वा न च। तथै
 व शुल्वं कृत्वा एकविंशतिदा रुकमिधं बध्नाति। यत्कृत्वा पंकृत्वा प्राविशस्त्ववनस्पतीन् ॥ तत
 स्त्वामेकविंशतिधा संभरामि सुसंभृता। वेदं करोति। दर्भमुष्टिमावेष्टु द्विगुणं कृत्वा अभामे प्र
 देस्तनं नृवंध्या यभागे प्रादेशानंतरं बध्वा आणिछिनत्ति संवेदः। दर्श ॥ वेदं कृत्वा वेदं करोति
 प्रागुत्तरात्परिग्रहाद्देवमादत्ते। अयं वेदः पृथिवीमन्त्रं विददुः। सती गहने गहनेषु ॥ सर्वे दनु
 यत्तमाना यत्तु कर्मल्लिङ्गं यत्तु भारिकर्मा करोतु। वेदेन वेदिमुदगपवर्गं प्रागवसानं त्रिः संमार्ष्टि।
 वेदेन वेदिमुदगपवर्गं प्रागवसानं त्रिः संमार्ष्टि। वेदेन वेदिं विविदुः पृथिवीः सा पृथयेष्ट

६ थिवी पार्थिवानि। गर्भं विभक्तिं भवेत्तस्ततो यज्ञो जायते विश्वदानि॥ द्विस्तुली। वेदं निधायेवे
द्याः पश्चान्निष्ठान् भूमिभ्यो सहस्रमादत्ते। देवस्योऽत्वा० भ्यामाददेवो वायुरसितिग्मतेजाः शतभ
हिरसि वानस्पत्योऽपि सतो वधः। अपउपस्पृश्या शिष्टं दमं वेदिपूर्वः सवेन धृत्वा दक्षिणेनाभिर्भ
जयते। दृंदस्य बाह्वोरसि दक्षिणः सहस्रभृष्टिः शततेजाः। दर्भेण स्पर्शनिमाष्टिः। तृतीयभागे उद
गं निदधाति। पृथिव्यैवमीसिवर्मय जमानाय भव। दर्भले स्पर्शे न संदंति। पृथिव्यैव यजन्यो
षध्या स्तेमूलं माहि० सिधं। अपउपस्पृश्या मृदा सहस्रमादत्ते। अपहतोरकः पृथिव्यैव मृदं
होरीति। ब्रजंगुल गोस्थानं। वेदिमवेक्षते। वर्षवृते द्यौः। मृदमुत्करे निवपति। बधाने देवसवितः परमस्या
रावति शतेन पाशैर्योस्मा। नेष्टियं च वयं द्विष्मस्तम तो मामौक। आग्नीध्र उत्करे दश उपवि
श्य पाणिभ्यामृदं गृह्णाति। पुनस्पर्शेन प्रहरति। पृथिव्यैव यजन्योषध्या स्तेमूलं माहि० सिधं।
अपउपस्पृश्या मृदा सहस्रमादत्ते। अपहतोरकः पृथिव्यैव यजन्यो हरति। ब्रजंगुल

स्थानी। वेदिमवेक्षते। वर्षवृते द्यौः। मृदमुत्करे निवपति। बधाने देव० मामौक। पुनस्पर्शेन प्रहरति।
पृथिव्यैव यजन्योषध्या स्तेमूलं माहि० सिधं। अपउपस्पृश्या मृदा सहस्रमादत्ते। अपहतोरकः पृ
थिव्यैव यजनः। हरति। ब्रजंगुल गोस्थानं। वेदिमवेक्षते। वर्षवृते द्यौः। मृदमुत्करे निवपति। बधा
ने देवसवितः० मामौगरुक्तो दिवं मास्फान। तृतीयां वनुथम्। स्पर्शप्रहरणादिमन्त्रिवपनांतं सहस्रं
षा। पूर्वपरिग्राहं परिगृह्णाति। दक्षिणां समारभ्य दक्षिणश्रोणिपर्यंतं स्पर्शेन स्पृशति। वसवस्त्वा
परिगृह्णंतु गायत्रेण हृदसा। दक्षिणश्रोणिमारभ्योत्तरश्रोणिपर्यंतं। रुद्रास्त्वापरिगृह्णंतु वैश्व
मेन हृदसा। अपउपस्पृश्या उत्तरश्रोणिमारभ्योत्तरं सपर्यंतं। आदित्यास्त्वापरिगृह्णंतु जागते
मूलं हृदसा। करणं जपति। इमानसः कण्ठं वेदिमेत्यवसुमतीं रुद्रवतीं मादित्यवतीं वर्षमिन्देवोना
मापृथिव्या यथायं गर्जमानो नारिष्येत्। वेदिं प्राचीं निरुद्धंति। देवस्य सविनुः सवेकर्म कृण्वति
वधसः। प्रेष्यति। अग्नीदितास्त्रिहर। आग्नीध्र उत्करे दश उपविश्य मृदमुत्करे निवपति॥ इत्यन्वा

९

धानं ॥ यजमानः अस्मिन्कर्मणि ब्रह्माणं त्वामहं हणे । उपविष्टे ब्रह्मणि यजमानः । भूपते भुवन
 पते महतो भूतस्य पते ब्रह्माणं त्वाहं हणे । महती तह व्येपुरोहितं येनायं नु त्रमस्व देवा अंगिरसो दिव ॥
 यजमान हविर्निर्वप्यामि । यजमानः ॐ निर्वप । यजमानो निरुप्यमाणमनुमंत्रयते । अग्नि होता
 रमिह तः ॐ वेदेवान्यदिया निहयान् हवामहे । आयं तु देवाः समन्तस्य माना विपं तु देवा हविषो मे
 अस्य । यजमानानुमंत्रणं पूर्ववत् अग्नि होतारः ३ अग्नीषोमाभ्यां । एवमिन्द्राय वै मधाय । दधौ
 पूर्ववन्निर्वाणानुमंत्रणं ॥ यजमानः अस्मिन्कर्मण्यात्मीध्रं त्वामहं हणे ॥ यजमानः रक्षोभ्य इदं ।
 अप उपस्पृश्य । वाचं विस्वस्य ययुयोगमंत्रजपति । कस्त्वा पुन किं सत्वा पुन क्तु । अभिमंत्रयते य
 जमानश्च । यानि धूर्मे कपालान्युपचिन्तति वेधसः । पूर्यस्तान्यपि ब्रत इदं वायुं पुंक्तं ॥ ३ ॥ एकता
 येदं । द्वितायेदं । त्रितायेदं । अग्नयेदं । अग्नये ब्रतं पतय इदं । वायवे ब्रतं पतय इदं । आदित्या
 ब्रतं पतय इदं । ब्रतानां ब्रतं पतय इदं । अस्य इदं यजमानो क्षिणी पूर्वनिमील्यावेक्षते । आज्य ॥ ७ ॥

ससित्यमसिसत्यस्याध्यक्षमसिहवि । सेवे श्वेत्तु वैश्वदेवमुत्तु प्रमं सत्यैनाः सहो सिसह
 मानमसिसहस्वरातीः सहस्वरातीयः सहस्वरातीयः सहस्वरातीयः सहस्वरातीयः । सहस्वरातीयमसितमी जि
 न्वाद्यस्याज्यमसिसत्यस्य सुत्यमसिसत्यायुरसिसत्य शुभ्रमसिसत्येनत्वाभिघोरयामितस्येतभ
 भीय । गृहीतं गृहीतं यजमानो नुमंत्रयते । पंचानां त्वावातानां यंत्राय धूर्त्रीयं गृह्णामि । १ पंचानां त्वत्
 नां यंत्राय धूर्त्रीयं गृह्णामि । २ पंचानां त्वदिशायं यंत्राय धूर्त्रीयं गृह्णामि । ३ पंचानां त्वपंचजनां यंत्राय
 यंत्राय धूर्त्रीयं गृह्णामि । यजमानः प्रतिग्रहणमनुमंत्रयते । चरोस्त्वा पंचबिलस्य यंत्राय धूर्त्रीयं गृह्णामि । ४
 मि । १ । ब्रह्मणस्त्वातेजसे यंत्राय धूर्त्रीयं ०२ क्षत्रस्य त्वौजसे यंत्राय ०३ विशेत्वा यंत्राय ०४ सुवीर्याय त्वागृ ०५
 सुप्रजास्त्वाय त्वागृह्णामि । ६ रायस्योषाय त्वागृह्णामि । ७ ब्रह्मवर्चसाय त्वागृह्णामि । यजमानः
 प्रतिग्रहणमनुमंत्रयते । भूरस्माकं हविर्देवानां । आशिषो यजमानस्य देवानां त्वादेवताभ्यो गृ
 ह्णामि । ४ यजमानः कामाय त्वागृह्णामि । ५ पितृभ्यो बार्हिषेभ्य इदं । यजमानः भ्रूवो सिध्रवो ह
 संजाते पुभ्यासंधी रश्चेत्तावसुवित् । उग्रोऽस्युग्रो ह संजाते पुभ्यासंधी रश्चेत्तावसुवित् ॥

अभिभरस्यभिभरहः सजातेषु भूयासमभिभरश्चेत्तावसुवित। यजमानः पुनर्जित्वा ब्रह्मणा देव्येन
 हव्यायास्मै वोढे वेजति वेदः। इधो नास्वा सुप्रजसः सुवीरा ज्योतीवेम बलिहृतो वयंते। यजमा यानि धर्मे
 नश्च। भूर्भुवः सुवः। यजमानो हवीः धनुमंत्रयते। यन्मे अग्ने अस्वयज्ञस्य रिष्याद्ये द्वास्के द्वा ज्य विमुच्यतां॥
 स्योत विष्णो। तेन हनि सपन्नं दुर्मरा युमे नंद धामि निःकृत्या उपरुह। अस्मिन्कर्मणि होतारत्वा मे हवो ॥ १ ॥
 ॥ यजमानः प्रथमं समिधो दाना नंतरं अग्नय इदं। उच्छ्रयो अग्नय जमाना यो धिनि शुभो अभिदा
 संते। अग्रे देवे हवन्विदु मंदं जिदु। यजमानः अग्ने यिया अदृणानं होतारमनुमंत्रयते। अमर्त्यस्य
 ते होतर्भूय नाति धर्मिराय स्याषाय सुप्रजा स्वाय सुवीर्याय। आचारमाचारमिणमनुमंत्रयते।
 प्रजापतय इदं। मनोसि माजापत्यं मनसा मा भूतेना विरा॥ यजमानेन स्तुत्यन्वारधो मध्यम
 परिधेः। यजमानः वसंता येदं। वसंतं मृतं नां प्रीणा मसमा प्रीतः प्रीणा तु। ग्रीष्मा येदं। ग्रीष्मं मृतं
 नां प्रीणा मिसमा प्रीतः प्रीणा तु। वर्षा येदं। वर्षां मृतं नां प्रीणा मिसमा प्रीता प्रीणा तु॥
 शरद येदं। शरदं मृतं नां प्रीणा मिसमा प्रीता प्रीणा तु। हेमन्त शिशिराभ्यामिदं। हेमन्त शिशिरा
 इन्द्रा येदं। वागस्येन्द्रा संपत्नस्य यणा। यजमानो विरा

अग्नीषोमयोरहं देवयुज्यया जादो भूयासं यत्फलवद् इदं सविस्वरस्य देवो भूयासं पा

अभिदं। हेमन्त शिशिरा मृतं नां प्रीणा मिसमा प्रीता प्रीणा तां। यजमानः अग्नय इदं। सोमा येदं।
 व्रतलोप प्रायश्चित्तं करिष्ये अग्नये व्रतं पतम इदं। सर्व प्रायश्चित्तं करिष्ये। प्रजापतय इदं। यज
 मानः अग्नय इदं। अग्नेरहं देवयुज्यया जादो भूयासं यत्फलवद् इदं सविस्वरस्य देवो भूयासं पा
 पानं देतेयं। अपठ पश्य इयं। अग्नीषोमाभ्यामिदं। अग्नीषोमयोरहं देवयुज्यया जादो भूयासं। इदं॥
 इन्द्रा येदं। इन्द्रस्य वेदं धारयादं। इन्द्रस्य वेदं धारयादं देवयुज्यया जादो भूयासं। इदं॥
 इन्द्राग्निभ्यामिदं। इन्द्राग्नयोरहं देवयुज्यया जादो भूयासं। य० अग्नीषोमाभ्यामिदं। अग्न
 ये वेदं धारयादं। अग्नय इदं। य० अग्नीषोमाभ्यामिदं। अग्नीषोमयोरहं देवयुज्यया जादो भूयासं। इदं॥
 तमेतेन जेषां। यजमानो होतुरा क्रियता पोमिदा मुपक्रमते। सुरुपवर्षं वण्टि हीमा - - मा
 भूद्रान्दुर्गाः अभ्येहि मामनुव्रतान् युशीर्षाणि मृदुमिदं पृथुदित एहि सरस्वत्यो हिरण्यं रत्नं
 रमतिरसि सरस्वत्ये हि रत्नं रसित रमतिरसि सत्तमं सितं रत्नं रमतिरसि सत्तमं सितं रत्नं रमतिरसि सत्तमं

तेशीयसामे सत्याशीरस्ययज्ञस्यभयादेरुतामनसातककेयंयज्ञोदेवगकेतुयेहोदेवोदेहो
 वुयोदेवयानः पथास्तेनयज्ञोदेवोऽप्येतस्मास्विइइदियेदेधातस्मात्रायउतयज्ञाः संचताम
 स्मासुसत्वाशिषः सानः प्रियासुप्रतर्तिर्मन्त्रोनी ॥ यजमानोहोत्रावांतरेकां प्रारयमानामनुमं
 त्रयते। ऊर्ध्वरसिऊर्ध्वस्वनोऊर्ध्वनोसिऊर्ध्वतेगमेयं ॥ प्राश्यमाजयते। यजमानः प्रस्त रा
 दधस्तादंजळिकृत्वा। मनोऽप्योतिर्कषतामासं विविन्नंयज्ञः समिमंदधातु। हृदस्पतिस्तनुतामि
 मनोविश्वेदेवाइहमादयते। यजमानोवाहन्नाभागाननुमं त्रयते। अधपिन्वेस्वददेतोमेमाक्षा
 यिकुर्वतोममोपदसत। इदं ब्रह्मणः। इदं होतुः। इदमध्वर्योः। इदमग्नीधः। यजमानस्तमनु
 मंत्रयते। प्रजापते भर्गोऽस्यृजस्वान्ययस्वाः प्राणापानौ मेपाहिसमानव्यानौ मेपाह्यक्षितौ
 दानव्यानौ मेपाह्यक्षितौस्यक्षित्यैकमा मेक्षेणाअमुजामुषिन्लोके। ऊर्ध्वेजः॥ अधंवऊ॥ ८॥
 यज्ञः यथाभागप्रतिगृहीध्वम् ॥ यजन्तुः॥ यज्ञोनामाधिपतयेरुद्रायतंतिचरायेदं। अपउपस्य०

यजमानः देवायवाहिवइदं। वहिषोहदेवयज्ञायोप्रजेवा॥ १२० ॥ यज्ञः लेहायनराशंसायेदं। नराशं सस्या
 हदेवयज्ञायोपश्रुमान॥ १२० ॥ यः देवायाग्रोऽस्विष्टकृतेइदं। अग्नेः स्विष्टकृतोहदेवयज्ञायोमान्यजेनप्र
 तिष्ठांगमेयं। अध्वर्युरग्निरिदमित्याश्रुस्ययजमानमुज्जितीवीचयति। अग्नेरहमुज्जितिमन्त्रजुषं।
 सोमस्याहमुज्जिति०। अग्नेरहमु०। विष्णोः०। उपांशुविष्णोः०। उक्षैः०। अहमुज्जि०। अग्नीवोमयो
 रहमु०। इदंस्पवेमधस्याहदेवयज्ञायोमुज्जि०। देवातामाज्यपानामहमु०। अग्नेः स्विष्टकृतोहमु०
 द्योः विष्णोरनंतरं इदंय्योरहमुधदेवानांमाज्यपानामहमु०। इत्यादिआशास्तेयंयजमानश्चित्क
 त्वायजमानंयहस्पदोहवावयति। एमाअग्मन्नाशिषोहोहकामा इदंर्वतोनामहेक्षीमहि
 प्रजामिषं। यः सोहितेनत्वाग्निदेवतांगमयतुहृदिभ्यांत्वेइदेवतांगमयतु। रोमत्वास्स्योदेवता
 गमयतु। यजमानः परिधीन्विमुच्यमानामनुमं त्रयते। वितंमुचामिररानाविरश्मीन्वियोक्ता
 यानिपरिचर्तनामि। यत्तादस्मासुद्रावणयज्ञमद्रप्रणीकृताङ्गागधादेवतासु। शोमुवाकमुक्त
 मनुमंत्रयते। विष्णोः॥ शोमोरहदेवयज्ञायोयज्ञेनप्रतिष्ठांगमेयं। यः वसुभ्योरुद्रेभ्यश्चादित्ये

१०

भ्यः संस्त्रावसागेभ्य इदं। अपउपस्यस्य यजमानः सोमायेदं। सोमस्याहं देवयज्यया सुरेतोते
 धिषीय। त्वष्ट इदं। त्वष्ट इदं देवयज्यया पशुनां रुपेयं। देवानां पत्नीभ्य इदं। राकाया इदं। रा
 काया अहं देवयज्यया प्रजो०। सिनीवाल्या इदं। सिनीवाल्या अहं देवयज्यया प्र०। कुक्का इदं
 कुक्का अहं देवयज्यया प्र०। अनुमत्या इदं। अनुमत्या अहं देवयज्यया प्र०। यः राकाया इदं। सि
 नीवाल्या इदं। कुक्का इदं। अनुमत्या इदं। दिविज्योतिषे अजोय परमात्मन इदं। नारिष्ठाभ्यामि
 दं॥ अग्रयेग्रहपतय इदं। देवानां पत्नी रतिर्गृहपतिर्यस्य मिथुनं तयोर्हं देवयज्यया मिथु
 नेन प्रहृषासां। यः विश्वेभ्यो देवेभ्य इदं। अग्रये अदध्याय वे अशीततनव इदं॥ वेदं यजमानाय
 दत्वा वाचमति वेदोऽसि विदिते रसि विदेय कर्मोऽसि कुरुणमसि क्रियासं सानि रसि सानितासं स
 नेमं द्युतवतं कुलायिने रायस्मै॥ सहस्त्रिणं वेदो ददानुवाजिने। मः अग्रयेग्रहपतय इदं। वा
 यवेग्रहपतय इ० आदिसायग्रहपतय इदं। व्रतानां व्रतपतय इदं। अग्रये अयास इदं। देवेभ्य इदं
 विष्णवे० अग्रम इदं। वायवे इदं। सूर्यायेदं। प्रजापतय इदं। यजमानश्च आप्यायतां भ्रवा

॥१०॥

द्युतेन यरुंयं प्रति देवयज्ञः। सूर्याया इ० यो हि स उपस्य उरुधारा पृथिवीयुजे अस्मिन्। यः भ्रवा
 पुरस्ताद्विष्णवे भागं प्राप्नोति प्र० जायते विभानामेको कस्तस्मिन् स्वादेधामि सुइयजमानः॥ ॥
 आश्रो०॥ देवेभ्य इ० इष्टेभ्य इदं० वषडनिष्टेभ्य इ० भेषजं डुरिष्टेभ्य इदं० निष्कृत्या इदं० दोराध्या इदं० देवी
 भस्तनस्य इ० कृध्या इदं० समध्या इ० सर्वसमध्या इ० अग्रम इ० वायवे इ० सूर्यायेदं० प्रजापतय इ०
 वरुणायेदं० अग्रम इ० अयास इदं० अग्रये अयास इदं० देवेभ्य इदं० अग्रये अयास इदं० प्रजा
 पतय इदं०॥ अथ अवाज्या स्ववेणोपहस्य॥ अथ प्रतिष्ठा० मंत्रोत्प्रेक्षाः॥ ॥ यजमानः कृत्वा यरु
 ध्रेष प्रायश्चित्तं करिष्ये॥ अग्रय इदं० यत्कृत्वा यजेध्रेष प्रायश्चित्तं करिष्ये वायवे इदं० प्रजापतय इ०
 अध्वर्युः प्रणीतापात्रमंतर्धे दिनिधाय पूर्णपात्रे यजमानं वाचमति। सदीसि सर्मोभ्याः सर्वमासुस
 र्वमेभ्यः पूर्णमसि पूर्णमेभ्यः आक्षितमासुमर्षिणाः। प्रतिदिशमध्वर्युयजमानो जलमुक्षि
 चतः। प्राच्यादिदिग्दिवा कृत्वा जमानं चतः। दक्षिणायां दक्षिणमासीः पितरेमाजयतां। प्रतीच्यां द
 क्षिणायां पशवोमाजयतां। उदीच्यां दक्षिणमाजयतां। कूर्वायां दक्षिणमाजयतां। सवसु

यः प्रजापतय इदं०

अंतर्वेदिनिनयति समुद्रं प्रहिणोम्यक्षि तास्वां योनिमपि गच्छता अग्निः प्रजयोभयासंमा
 परासविमत्ययः
 शय्यरूपतिमजियता यजेमानुवृत्त्या यद्विणेनपदाविलुक्कमानुक्रमतो विष्णोः क्रमोस्यभिमातिहा
 गायत्रेण कंदसाष्टिवीमनुविक्रमेनिर्भक्तः सयद्विष्णः १ विष्णोः क्रमोस्यभिमातिहा त्रैलोक्ये
 कंदसां तद्विष्णुमनुविक्रमेनिर्भक्तः सयद्विष्णः २ विष्णोः क्रमोस्यराती यत्ते हंता जागतेन कंदसा
 दिवमनुविक्रमेनिर्भक्तः सयद्विष्णः ३ विष्णोः क्रमोस्यराती यत्ते हंता जागतेन कंदसा दिवरात्रुवै
 क्रमेनिर्भक्तः सयद्विष्णः ४ चतुर्थेन वचनेन तृतीयपदस्थाने एवात्रैव तिष्ठन्नाहवनीयमुपति
 छते अग्निसुवः सुवर्गमसं दृष्टिस्तमाक्षिसि यत्ते तपस्तस्मै तमावृक्षि अत्रैव सन्नाहनिज
 सवा आदित्यमुपतिष्ठते सुहृदसि श्रेष्ठारश्मीनामा पुधा अस्यामुर्मध्ये दिवर्वाधा असि वज्रो
 मयि चोदि दध्नेणात्मानं माजयेत्तस्मान्महद्य मेभ्यो लोकेभ्यो निरस्यामीति ध्यायेत् ॥ इह
 महं प्राप्तां नृणां भ्रातृव्यमाभ्यो दिग्भ्यो स्थैरिवो स्मा हं तद्विष्णोः स्वेष्टव्या अस्मादन्नाद्यान्नि
 र्भजामि निर्भक्तः सयद्विष्णः ॥ बहिरिस्थि पउपस्थ रम्य हृदयमभि मृशति सज्योतिषाभ
 वं अपउपस्थ रम्य ॥ प्रदक्षिणमावर्तते ॥ ऐं ह्रीं मा वृते मन्त्रा वृते पुनरप सव्यमावर्तते ॥ सम

नि ११

हंप्रजयासंमया प्रजासमहं रामस्योषेण संमया स्वीरायस्योषेः आहवनीये समिध आहवा
 ति समिधो अत्रैवेदी दिदिह समेदा अत्रैदी धास स्वाहा अत्रय इदं उपतिष्ठते वसुमा
 न्यहो वसीयान्भयासं स्वासनेति छन्नाहवत्यमुपतिष्ठते अग्नभायूषे विषवस आसुवात्
 मिषं वनः आरेवाधस्वडुकुना अपेनेवेस्वस्वपा अस्मेव र्वः सुवीर्यं हृद्योषः रयिमायि
 अत्रैगृहपते सुगृहपतिरहवया गृहपतिनाभयासं सुगृहपतिर्मया त्वंगृहपतिनाभयाः श
 तं हिमास्तामा शिषमाशां सैमद्य अमुकशर्मणे इति स्वं नाम गृहीत्वा ज्योतिष्मती तामा
 शिषमाशासे ततो ज्येष्ठानुक्रमेण पुत्राणां प्रत्येकं नाम गृहीत्वा ज्योतिष्मती तामाशिष
 माशासे इति ब्रूयात् कनिष्ठनाम ग्रहणानंतरं ज्योतिष्मती तामाशिषमाशासे तंतवे ज्यो
 तिष्मती तामाशिष ॥ अपुत्रस्तु ॥ स्वं नाम ग्रहणानंतरं तंतवे ज्योतिष्मती मिति ब्रूयात् ॥
 यद्विमोक्तं जपति कस्त्वापुनक्ति सत्यापुनक्ति विमुंचतु स्वासन उपविश्यति रपक्ति

92 मप आचामति। पर्यस्यतीरो० स्तंज। तथैव समिधो भ्यादधाति। अग्ने ब्रतपते ब्रतमचारिषंतदंशकं
 तन्मैराधिस्वाहा। अग्नये ब्रत० वायो ब्रतपते ब्रतमचारिषंतदंशकं तन्मैराधिस्वाहा। वायवे ब्र०
 आदित्ये ब्रतपते ब्रतमचारिषंतदंशकं तन्मैराधिस्वाहा। आदित्याय ब्रत० ब्रतानां ब्रतप
 ते ब्रतमचारिषंतदंशकं तन्मैराधिस्वाहा। ब्रतानां ब्रतपतय इह। उत्थाय यज्ञस्य पुनरा
 लंभं जपति। यज्ञो बभूव स आबभूव स प्रहो स स्वावधे। स देवानामधिपतिर्वभूव सो
 अस्मां अधिपतीन् करोतु वयं स्याम पतयोरयीणां॥ प्राउडु। यगो मती जपति। गोमा
 अग्ने विमां॥ अधीय हो नृव स रवास दमिदं प्रमृष्यः। इडा वा० एषो असुरज्जावा न्दीघो
 रयिः पृथुध्रुः सुभावो नृ। उपविश्य आत्मने संप्रेष्यति। ब्राह्मणां स्तर्पयितवै॥ ततो
 ग्रीन्यरि सुमुह्य पयुक्ष्यालं कृत्वाग्ने नमस्कपथे त्यादिना प्राक्षिणाने मस्कारोपस्थानानि कु
 र्यात्॥ इति योजमान्यं समाप्तं॥ शके १६४३॥ कृवादे आषाढ मासः॥ ४॥ ॥२॥